

PISA DOIRASIDA O'QUVCHILARNING KREATIV FIKRLASH DARAJASINI O'STIRISH

JIZZAX VILOYAT PEDAGOGIK

MAHORAT MARKAZI

O'ZBEK TILI FANI METODISTI

Kamaljonova Go'zal Axmadjonovna

Annotatsiya. PISA xalqaro baholash tizimidan foydalanishning yana bir asosiy muhim jihatlaridan biri bu o'quvchilarning savodxonligi hamda bilimlarini amaliyotda qo'llash qobiliyatini rivojlantirish hisoblanadi.

Kalit so'zlar: PISA, TIMSS, o'quvchi, savodxonlik, ta'lim sifati, xalqaro baholash, mantiqiy fikrlash.

Abstract. Another important aspect of using the PISA international assessment system is to develop students' literacy and ability to apply their knowledge in practice.

Keywords: PISA, TIMSS, reader, literacy, quality of education, international assessment, logical thinking.

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilishga alohida e'tibor qaratilib, farzandlarimizning jahon andozalari darajasida zamonaviy bilim va kasb-hunarlarni egallashi, jismonan va ma'nan yetuk insonlar bo'lib ulg'ayishi, ularning qobiliyat va iste'dodini, intellektual salohiyatini yuzaga chiqarish, yosh avlod qalbida Vatanga sadoqat va fidoyilik tuyg'ularini yuk saltirish borasida ulkan ishlar amalga oshirilmoqda.

Bugungi kunda dunyo mamlakatlarining ta'lim tizimidagi yutuqlarini baholash bo'yicha tadqiqotlar o'tkazuvchi hamda islohotlarni amalga oshirishda ko'maklashuvchi nufuzli xalqaro tashkilotlar mavjud. O'zbekistonning ushbu tadqiqotlardagi ishtiroki va natijalari dunyo hamjamiyatida umum e'tirof etilishi, yosh

avlodni xalqaro tajribalardan kelib chiqqan holda yangi innovatsion usullarda ta'lim olishini ta'minlash hamda olgan bilim larini amalda samarali qo'llay bilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrdagi "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 997-sonli Qarorida va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi 5712-son Farmonida 2030-yilga kelib, ta'limi taraqqiy etgan mamlakatlar doirasida reyting bo'yicha jahonning birinchi 30 ta ilg'or mamlakatlari qatoriga kirishiga erishish hamda xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish asosida o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy fanlar yo'nalishidagi fanlardan savodxonlik darajasini baholashga yo'naltirilgan ta'lim sifatini baholashning milliy tizimini yaratish vazifalari belgilangan. Konsepsiya doirasida o'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlash, axborotni mustaqil izlash, tahlil qilish kompetensiyalari va malakalarining rivojlanishiga alohida urg'u berishni hisobga olgan holda, zamonaviy innovatsion iqtisodiyot talablariga javob beradigan umumta'lim dasturlari va yangi davlat ta'lim standartlarini joriy etish, o'quvchilarning bilim darajasini baholashda xalqaro PISA, TIMSS, PIRLS va boshqa dasturlarda doimiy ishtirok etish nazarda tutilgan.

Shunday ekan, mamlakatimiz ta'lim tizimi uchun ta'lim sifatini baholash xalqaro tadqiqotlarida ishtirok etishda qanday afzalliklar bor?

- Birinchidan, tadqiqotlarning natijalari yurtimiz ta'lim sifatini va uning xalqaro standartlarni hisobga olgan holda egallagan o'rni to'g'risida xulosalar chiqarish imkonini beradi.

- Ikkinchidan, milliy ta'lim tizimini yuqori bosqichlarga olib chiqish, ta'lim mazmunini, pedagog kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirish dasturlarini

takomillashtirish hamda mutaxassislar tomonidan darsliklarni jahon talablariga mos ravishda yangilashda qo'llaniladi.

- Uchinchidan, xalqaro tadqiqotlar ta'lim sohasidagi milliy tadqiqotlarning sifat darajasini ko'tarishga yordam beradi.

- To'rtinchidan, mahalliy mutaxassislarimizda xalqaro baholash va monitoring tadqiqotlarini o'tkazish bo'yicha ko'nikma shakllanadi.

- Beshinchidan, milliy ta'lim sifatini baholashdagi nazorat materiallarini xalqaro tadqiqotlarda qo'llaniladigan nazorat materiallari sifati darajasida ishlab chiqish imkonini beradi.

- Oltinchidan esa jahon hamjamiyatida o'z o'rniga ega, kreativ fikrlay oladigan, raqobatbardosh, barcha sohalarda malakali kadrlar va yetuk mutaxassislarni tayyorlashga zamin bo'lib xizmat qiladi.

PISA-(Programme for International Student Assessment) turli davlatlarda 15 yoshli o'quvchilarning savodxonligini (o'qish, matematika, tabiiy fanlar) hamda bilimlarini amaliyotda qo'llash qobiliyatini baholovchi dastur. Bu dastur 1997-yilda ishlab chiqilgan bo'lib, har uch yilda o'tkaziladi. Dastlab ushbu dasturdan 2000-yilda foydalanilgan.

TIMSS-(The Trends in International Mathematics and Science Study) matematika va tabiiy fanlarni o'zlashtirish sifatini Xalqaro monitoring qilish va baholash tizimi. Bu tadqiqot o'quvchilarning matematika va tabiiy fanlar bo'yicha boshlang'ich maktabning 4-sinfi va tayanch maktabning 8-sinf o'quvchilarining o'zlashtirish darajasini dunyoning turli mamlakatlarida qiyosiy o'rganishni maqsad qilib qo'ygan va olingan natijalarga muvofiq har bir mamlakatning ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari va yutuqlarini e'tirof etadi.

PIRLS-(Progress in International Reading Literacy Study)— bu turli mamlakatlarda boshlang'ich sinfda tahsil oluvchi o'quvchi yoshlarning matnni o'qish

va tushunish darajalari sifatini baholab beruvchi xalqaro baholash tizimidir. Ushbu tadqiqotning maqsadi esa, dunyoning turli mamlakatlarida tahsil oluvchi boshlang'ich sinf (4-sinf) o'quvchilarini matnni o'qish va tushunish darajalarini taqqoslovchi, shuningdek, mamlakatlar milliy ta'lim tizimida o'qish savodxonligi bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar va natijalarni taqqoslashga moslashgan xalqaro baholash loyihasi hisoblanadi. Mazkur xalqaro tadqiqotlarda munosib ishtirok etish o'quvchidan o'qish savodxonligiga erishishni, matnni ongli o'qish bilan birgalikda, tahlil qila olish, mantiqiy mulohaza yuritib o'z munosabatini bildira olish kabi xususiyatlarni talab etadi.

TALIS-(Teaching and Learning International Survey) turli mamlakatlarda tashkil etiladigan pedagogik jarayonlarning xalqaro qiyosiy tahliliga asoslangan tadqiqot bo'lib, Xalqaro iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti tomonidan ta'sis etilgan. Ta'limni boshqarish organlari xodimlari uchun anketa savollari. Test topshiriqlarini tayyorlash va olingan natijalarni matematik-statistik tahlil qilish yuzasidan ko'rsatmalar. Mazkur xalqaro baholash dasturlari Respublikamiz ta'lim tizimini mazmunan yangilash, innovatsion ta'lim muhitini yaratish, ta'lim sifatini orttirishni talab etadi.

Pisa dasturning asosiy maqsadi o'quvchilarning maktabda olgan bilimini emas, balki olgan malaka, bilim va ko'nikmalarni hayotda qullashni bilish va natijani tahlil qila olish, vaziyatdan chiqqa olish, baholashni bilishni tekshirishdir.

PISA - dasturi o'quvchilarning katta hayotga tayyorgarlik darajalarini motivatsiyalash, ishontirish va bilimlarini mustahkamlashga asos bo'lib xizmat qiluvchi dastur hisoblanadi.

Ma'lumot o'rnida, PISA-2025 tadqiqotida respublika miqyosida 250 ta maktab, shundan 50 ta maktab Toshkent shahar hududida, qolgan maktablar viloyatlar kesimida ishtirok etadilar.

Хулоса қилиб айтганда ҳозирги кунда миллий innovatsion тизимни ривожлантириш ҳамда innovatsion potensialini takomillashtirmoq mamlakatning iqtisodiy o‘shishning eng muhim omillari hisoblanmoqda. Shuning uchun mazkur omillarni tadqiq etish muammolari dunyoning ko‘plab davlatlar va xalqaro tashkilotlar uchun dolzarbdir.